

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**Кафедра правового забезпечення
підприємницької діяльності та фінансової безпеки**

Факультет № 6

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
навчальної дисципліни «Регіональна економіка»
обов'язкових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
072 Фінанси, банківська справа та страхування
(Фінансова безпека та фінансові розслідування)**

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 р. № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 р. № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних,
соціально-економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 р. № 7

Розглянуто на засіданні кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки факультету №6 протокол від 25.08.2023 р. № 7

Розробники:

1. доцент, доцент кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки, к.ю.н., доцент Ананьєва Євгенія Андріївна;

Рецензенти:

1. професор кафедри трудового та господарського права ХНУВС, д.ю.н., старший науковий співробітник Є.Ю. Подорожній
2. доцент кафедри банківської справи і фінансових послуг ХНЕУ ім. Сємена Кузнеця, к.е.н., доцент О.М. Рац

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами 1.1.
Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Тема № 1: Предмет, метод і завдання дисципліни.	7	2	2	0	0	3	
Тема № 2: Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів.	7	2	2	0	0	3	К.р. на 15 хв.
Тема № 3: Економічне районування та територіальна організація господарства.	7	2	2	0	0	3	
Тема № 4: Регіон у системі територіального поділу праці.	7	2	2	0	0	3	
Тема № 5: Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики.	7	2	2	0	0	3	
Тема № 6: Механізм реалізації регіональної економічної політики.	7	2	2	0	0	3	
Тема № 7: Господарський комплекс України, його структура і трансформація в ринкових умовах.	7	2	2	0	0	3	
Тема № 8: Природний та трудовресурсний потенціал України.	7	2	2	0	0	3	К.р. на 15 хв.
Тема № 9: Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку і розміщення.	7	2	2	0	0	3	
Тема № 10: Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем.	7	2	2	0	0	3	
Тема № 11: Економіка регіонів України : стан та перспективи розвитку.	7	2	2	0	0	3	К.р. на 15 хв.
Тема № 12: Міжнародні економічні зв'язки України. Економіка регіонів світу.	7	2	2	0	0	3	
Тема № 13: Фактори сталого розвитку продуктивних сил.	7	2	2	0	0	3	
Тема № 14: Наукові засади раціонального природокористування.	7	2	2	0	0	3	
Тема № 15: Екологічний моніторинг і система екологічної інформації.	7	2	2	0	0	3	
Тема № 16: Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища.	5	2	2	0	0	4	К.р. на 15 хв.
Тема № 17: Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності.	4			0	0	3	
Тема № 18: Світовий досвід і міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища.	5			0	0	3	
Всього за семестр № 1:	120	32	32			56	Екза мен

1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота	
Тема № 1: Предмет, метод і завдання дисципліни.	6	0	0	0	0	6	
Тема № 2: Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів.	8	2	0	0	0	6	К.р. на 15 хв.
Тема № 3: Економічне районування та територіальна організація господарства.	8	0	2	0	0	6	
Тема № 4: Регіон у системі територіального поділу праці.	6	0	0	0	0	6	
Тема № 5: Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики.	8	2	0	0	0	6	
Тема № 6: Механізм реалізації регіональної економічної політики.	6	0	0	0	0	6	
Тема № 7: Господарський комплекс України, його структура і трансформація в ринкових умовах.	8	0	2	0	0	6	
Тема № 8: Природний та трудовресурсний потенціал України.	6	0	0	0	0	6	К.р. на 15 хв.
Тема № 9: Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку і розміщення.	6	0	0	0	0	6	
Тема № 10: Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем.	6	0	0	0	0	6	
Тема № 11: Економіка регіонів України : стан та перспективи розвитку.	6	0	0	0	0	6	К.р. на 15 хв.
Тема № 12: Міжнародні економічні зв’язки України. Економіка регіонів світу.	6	0	0	0	0	6	
Тема № 13: Фактори сталого розвитку продуктивних сил.	6	0	0	0	0	6	
Тема № 14: Наукові засади раціонального природокористування.	6	0	0	0	0	6	
Тема № 15: Екологічний моніторинг і система екологічної інформації.	8	2	0	0	0	6	
Тема № 16: Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища.	6	0	0	0	0	6	К.р. на 15 хв.
Тема № 17: Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності.	6	0	0	0	0	6	
Тема № 18: Світовий досвід і міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища.	8	0	2	0	0	6	
Всього за семестр № 1:	120	6	6	0	0	108	Екза мен

1. Методичні вказівки до семінарських занять

Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни.

Семінарське заняття: Предмет, метод і завдання дисципліни.

Навчальна мета заняття: освоїти теоретичні основи науки Регіональна економіка.

Кількість годин - 2 (денна форма).

Навчальні питання:

1. Об'єкт та предмет дослідження регіональної економіки
2. Історія розвитку регіональної економіки
3. Методологія регіональної економіки
4. Основні завдання регіональної економіки як науки
5. Проблеми функціонування регіональної економіки в Україні

Методичні вказівки до семінарських занять

Під час опанування Теми 1 слід засвоїти категорію: Продуктивні сили - це система суб'єктивних (людина) і речових (засоби виробництва) елементів що виражають активне ставлення людей до природи. Крім традиційних складових (засоби виробництва і робоча сила), до продуктивних сил відносять науку, форми і методи організації виробництва, інформацію та деякі інші елементи. Головною продуктивною силою залишається людина з її потребами та інтересами.

Предметом курсу “Регіональна економіка” є просторова організація продуктивних сил та окремих їх складових елементів, а також територіальні аспекти господарювання, закономірності його формування і розвитку.

Об'єктом вивчення є основні складові просторової організації продуктивних сил - природо- і трудовресурсний потенціал, галузеві комплекси, територіальні системи господарювання з відповідною системою економічних зв'язків.

Методологічні основи курсу - це сукупність категорій цієї галузі економічної науки, а також система певних наукових методів дослідження та алгоритм вирішення теоретичних і прикладних завдань. Головним завданням науки РПС та регіональної економіки є: обґрунтування оптимального розміщення продуктивних сил.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми:

1. Законспектувати: Порівняння предметів і методології «Регіональної економіки» і «РПС».
2. Проаналізувати: Зв'язок «Регіональної економіки» з іншими дисциплінами.

Теми рефератів

1. Предмет, метод і завдання дисципліни
2. Визначення поняття “продуктивних сил” і “регіональної економіки” як напрямку сучасного економічного розвитку.
3. Місія і різноманітні цілі регіональної економіки.

Література

1. З.О. Манів, І.М. Луцький, С.З. Манів Регіональна економіка : навч. посіб. Львів :

Магнолія 2006, 2018. - 639 с.

2. О.М. Бандурка, О.В. Носова та ін.; за заг. ред. О.М. Бандурки, О.В. Регіональна економіка : підручник Харків : Золота миля, 2016. - 333 с.

3. І.Л. Райнін Адміністративно-правове регулювання управління розвитком регіону : монографія Харків : Золота миля, 2016. - 614 с.

4. Л.Т. Шевчук Регіональна економіка : навч. посіб. К. : Знання, 2011. - 319 с.

5. А.Є. Шевченко Унітарна форма територіального устрою України та окремих країн Європи (порівняльно-правовий аналіз) : монографія Київ : МП "Леся", 2013. - 247 с.

Тема 2. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів.

Семінарське заняття: Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів.

Навчальна мета заняття: вивчити основні закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів.

Кількість годин - 2 (денна форма).

Навчальні питання:

1. Закономірності розміщення продуктивних сил.
2. Принципи розміщення продуктивних сил.
3. Фактори і критерії розміщення продуктивних сил і формування економіки регіону.

Методичні вказівки:

Економічні закони - це необхідні і стійкі залежності між економічними явищами в процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання матеріальних благ і послуг.

Закономірність - це прояв дії одного або певної сукупності економічних законів. Закономірність, як і закон, відображає стійкі причинно-наслідкові зв'язки, однак закономірність відображає не однозначну залежність, а ймовірнісну, тобто результат дії різноманітних сил є передбачуваним, але точність такого передбачення може мати відхилення від реального.

Принципи - це стисло викладені науково обґрунтовані положення, тобто правила господарювання, якими мають керуватися суб'єкти економічної діяльності на певному етапі історичного розвитку. Під час розроблення принципів, визначення їх змісту та механізму реалізації враховуються також природно-економічні чинники.

Чинники - це сукупність аргументів (причин), які зумовлюють особливості розвитку певних економічних процесів у конкретному регіоні.

Чинники РПС - це сукупність причин, що зумовлюють вибір місця просторового розміщення окремих підприємств, їх груп і галузей.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми:

1. Скласти таблицю: Закономірність зближення рівнів соціально-економічного розвитку регіонів
2. Дослідити: Принцип обмеженого централізму.
3. Підготуватись до дискусії: Вплив факторів РПС на формування

економіки регіонів.

Теми рефератів

1. Головні напрямки розміщення продуктивних сил і регіональної економіки.
2. Методи і завдання розміщення продуктивних сил України та розвитку регіональної економіки.

Література

1. О.М. Бандурка, О.В. Носова та ін.; за заг. ред. О.М. Бандурки, О.В. Регіональна економіка : підручник Харків : Золота миля, 2016. - 333 с.
2. І.Л. Райнін Адміністративно-правове регулювання управління розвитком регіону : монографія Харків : Золота миля, 2016. - 614 с.
3. Л.Т. Шевчук Регіональна економіка : навч. посіб. К. : Знання, 2011. - 319 с.
4. А.Є. Шевченко Унітарна форма територіального устрою України та окремих країн Європи (порівняльно-правовий аналіз) : монографія Київ : МП "Леся", 2013. - 247 с.

Тема 3. Економічне районування та територіальна організація господарства.

Семінарське заняття: Економічне районування та територіальна організація господарства.

Навчальна мета заняття: вивчити основні закономірності економічного районування та територіальної організації господарства.

Кількість годин - 2 (денна форма); 2 (заочна форма).

Навчальні питання:

1. Поняття територіальної організації продуктивних сил.
2. Територіальний поділ праці та його вплив на структуру господарства.
3. Концепція енерговиробничих циклів.
4. Поняття і форми територіально-виробничих комплексів.
5. Форми територіальної організації продуктивних сил.

Методичні вказівки:

Під час розгляду першого питання слід з'ясувати, що процес економічного районування має собою доцільний, науково обґрунтований поділ країни на економічні райони.

Економічний район - це географічно цілісна територіальна частина народного господарства країни, яка має свою виробничу спеціалізацію, міцні внутрішні економічні зв'язки і нерозривно пов'язана з суспільним територіальним поділом праці.

Великі економічні райони - це територіальні спеціалізовані частини народного господарства країни, взаємопов'язані між собою постійним обміном виробленої в них продукції та іншими економічними відносинами.

Економічний район - це форма територіальної організації народного господарства, що утворюється на основі суспільного територіального поділу праці, виникнення і формування районних територіальних виробничих

комплексів (ТБК).

Галузеве (спеціальне) районування. Цей тип економічних районів виникає під впливом закономірності концентрації підприємств окремої галузі народного господарства і пов'язаних з ними обслуговуючих виробництв.

Загальне (інтегральне) економічне районування базується на регіональних НГК, в основі яких знаходяться ТВК різного ступеня сформованості або їх складові частини.

Великі (інтегральні) економічні райони - це поділ території країни на найбільші територіальні частини, які об'єднують кілька адміністративних областей: у великих економічних районах, крім галузей спеціалізації в масштабі держави, повинні розвиватись і інші основні галузі виробництва з метою більш повного використання місцевих ресурсів і зменшення обсягів завізної продукції з інших районів.

Середні райони є підрайонами великих економічних районів. Об'єктивною основою цього районування виступає територіальний поділ праці як в масштабах країни, так і в межах великих (інтегральних) економічних районів.

Малі райони (мікрорайони) - це найнижчий ступінь інтегральних економічних районів. Вони органічно пов'язані з низовим адміністративно-господарським районуванням, їх територія відповідає території внутріобласних адмінрайонів.

Сучасна мережа економічних районів України

має такий склад областей:

- Донецький (Донецька і Луганська області);
- Придніпровський (Дніпропетровська, Запорізька і Кіровоградська області)
- Східний (Харківська, Полтавська і Сумська області);
- Центральний (Київська і Черкаська обл., м. Київ);
- Поліський (Волинська, Житомирська, Рівненська, Чернігівська області)
- Подільський (Вінницька, Тернопільська, Хмельницька області);
- 7. Причорноморський (АР Крим, Миколаївська, Одеська, Херсонська області, м. Севастополь);
- 8. Карпатський (Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька області).

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми:

1. Законспектувати: Характеристика загального рівня соціально-економічного розвитку регіонів України.
2. Скласти таблицю: Основні розділи сучасної програми регіонального розвитку.

Теми рефератів

1. Методи і завдання розміщення продуктивних сил України та розвитку регіональної економіки.
2. Сутність, функції й типи сучасного етапу регіонального розвитку.
3. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та

формування економіки регіонів.

4. Еволюція розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів.

5. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил.

Література

1. О.М. Бандурка, О.В. Носова та ін.; за заг. ред. О.М. Бандурки, О.В. Регіональна економіка : підручник Харків : Золота миля, 2016. - 333 с.

2. І.Л. Райнін Адміністративно-правове регулювання управління розвитком регіону : монографія Харків : Золота миля, 2016. - 614 с.

3. Л.Т. Шевчук Регіональна економіка : навч. посіб. К. : Знання, 2011. - 319 с.

Тема 4. Регіон у системі територіального поділу праці. Семінарське заняття: Регіон у системі територіального поділу праці. Навчальна мета заняття: проаналізувати основні районоутворюючі фактори та дослідити розподіл України на економічні райони.

Кількість годин - 2 (денна форма).

Навчальні питання:

1. Основні районоутворюючі фактори.
2. Поняття економічного району, регіону та регіональної економіки.
3. Ієрархія економічних районів, їх основні типи.
4. Мережа економічних районів України.

Методичні вказівки:

Під час розгляду теми слід засвоїти поняття Регіон та господарство регіону. **Регіон** - це система трьох середовищ: природного, матеріального (створеного людиною) та соціального. Регіональна цілісність передбачає територіальну цілісність та неподільність.

Господарство регіону є відкритою економічною системою, що функціонує на основі спеціалізації, міжрегіональної інтеграції, зміст яких реалізується через галузеві, міжгалузеві та міжрегіональні виробничоекономічні зв'язки.

Для регіональної економіки характерні такі ознаки функціонування:

- комплексність екологічного, економічного та соціального розвитку;
- єдність процесів природокористування та охорони навколишнього середовища;
- територіальна спільність виробництва;
- відповідність системи розселення демографічній ситуації та розміщенню виробництва;
- цілісність системи соціальної інфраструктури;
- поєднання територіального та галузевого управління об'єктами.

Для визначення спеціалізації регіонів країни застосовуються такі показники:

- частка виробництва продукції галузей спеціалізації (промисловості, сільського господарства) регіону стосовно загального по країні виробництва продукції відповідної галузі;
- коефіцієнт локалізації (зосередження) даної галузі (виробництва) на

території регіону;

- коефіцієнт виробництва продукції на душу населення; цей показник обчислюється за виробництвом продукції у вартісному та натуральному вираженні й розраховується як відношення виробництва на душу населення того або іншого продукту в регіоні до аналогічного показника по країні;
- коефіцієнт товарності визначається як відношення вартості завезеної продукції до тієї, що виробляється у регіоні, а за деякими видами продукції - як відношення вивезення з району даної продукції до її виробництва у натуральних показниках.

Виділяють шість різновидів ТПП:

Генеральний - між країнами й великими економічними районами. Наприклад, між Далекосхідним районом Росії та Японією - за експортом до останньої деревини й кам'яного вугілля. Між Західно-Сибірським економічним районом Росії та Україною - за експортом нафти й газу.

Внутрішньорайонний - між промисловими вузлами й містами. Частогусто в одному з них розташовується головне підприємство, а в іншому - його філії. Або з одного центру до іншого йдуть комплектувальні вироби.

Довкола економічного центру (міста, комбінату). Приклади можуть бути ті самі, що й у попередньому ТПП. Крім того, тут доречно згадати про приміське сільське господарство й поставки його продукції до економічного центру. Економічний центр може давати довіллю кваліфіковані кадри, техніку, добрива, нафтопродукти, обладнання, а також переробляти сільськогосподарську продукцію.

Постадійний, за якого стадії виробничого процесу територіально роз'єднані (ловіння риби - переробка - консервування, копчення, соління).

Фазовий - одна й та сама продукція (наприклад, фрукти) надходить до центрів з різних місць протягом року.

Епізодичний - райони або країни обмінюються якимись товарами не постійно. **Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми:**

1. Скласти конспект-відповідь: форми розміщення продуктивних сил - пункти, центр, вузол, комплекс, район. (навести приклади).

2. Проаналізувати: Нові сітки економічних районів за Ф.Заставним та О.Масляком (9 районів), О.Шаблієм (6), В.Поповкіним (5 макрорайонів і 10 мезорайонів).

Теми рефератів

1. Визначення поняття "територіальний поділ праці" яке основи спеціалізації регіону.

2. Проблеми територіального поділу праці для будь-якого регіону, як основа господарського управління територією.

3. Основні зв'язки територіального поділу праці в процесі закріплення певних галузей виробництва за регіонами.

4. Відмінність між різновидами територіального поділу праці.

Сутність процесу економічного районування, встановлення взаємозв'язку територіальної організації продуктивних сил та суспільства з процесом економічного районування.

Література

1. З.О. Манів, І.М. Луцький, С.З. Манів Регіональна економіка : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2018. - 639 с.
2. О.М. Бандурка, О.В. Носова та ін.; за заг. ред. О.М. Бандурки, О.В. Регіональна економіка : підручник Харків : Золота миля, 2016. - 333 с.
3. І.Л. Райнін Адміністративно-правове регулювання управління розвитком регіону : монографія Харків : Золота миля, 2016. - 614 с.
4. Л.Т. Шевчук Регіональна економіка : навч. посіб. К. : Знання, 2011. - 319 с.

Тема 5. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики.

Семінарське заняття: Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики.

Навчальна мета заняття: охарактеризувати сутність, мету і завдання регіональної економічної політики.

Кількість годин - 2 (денна форма).

Навчальні питання:

1. Зміст та завдання державної регіональної політики.
2. Методи проведення державної регіональної соціально-економічної політики.
3. Інструменти і форми регіональної державної економічної політики.
4. Програми соціально-економічного розвитку регіону.

Методичні вказівки:

При вивченні першого питання слід засвоїти поняття - **Державна регіональна економічна політика** - це цілеспрямована діяльність держави щодо управління соціальним, економічним, екологічним розвитком регіонів. Вона містить комплекс державних рішень та конкретних заходів, які відповідають економічній стратегії держави. **Суб'єкти ДРЕПу** - центральні та місцеві органи державної влади та органи місцевого самоврядування, які в межах своєї компетенції вирішують питання, пов'язані з соціально-економічним розвитком регіонів.

До **об'єктів ДРЕПу** віднесено територіальні утворення, у межах яких здійснюється державне управління і місцеве самоврядування. У широкому розуміння об'єктами ДРЕПу в ринкових умовах виступають самі регіони, які відрізняються між собою за темпами економічного розвитку, умовами для зайнятості та рівнем його життя; у вузькому значенні - їх адміністративно-територіальні утворення.

Головною метою ДРЕПу є збільшення національного багатства країни на основі ефективного використання природно-ресурсного, трудового і науково-технічного потенціалу регіонів, раціоналізації систем розселення та досягнення внутрішньої регіональної збалансованості.

Механізм реалізації державної регіональної економічної політики - це система конкретних економічних важелів та організаційно-економічних засобів, за допомогою яких здійснюється державний вплив на просторову організацію ПС, забезпечується соціально-економічний розвиток регіонів, вдосконалюється структура їхнього господарського комплексу.

Експліцитна політика втілюється у життя переважно через офіційні документи, конкретні напрями і заходи, і тому має чітко виражений регіональний характер.

Імпліцитна політика являє собою соціально-економічні наслідки рішень, що приймаються на національному рівні, і тому має неявний характер.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми:

1. Скласти таблицю: Показники ефективності спеціалізації території, коефіцієнти локалізації, виробництва продукції на душу населення, міжрайонної товарності.

2. Охарактеризувати: Територіально-виробничі комплекси як прояв територіального поділу праці.

3. Дослідити: Вплив великих міст та основних форм територіальної організації виробництва на економіку регіону.

Теми рефератів

1. Специфічні риси географічного поділу праці, які виникають під час розвитку науково-технічного прогресу.

2. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики на рівні держави.

3. Склад об'єктів і суб'єктів державної регіональної економічної політики.

4. Предмет державної регіональної економічної політики.

5. Основні відмінності між державною регіональною політикою як стратегією і тактикою держави щодо регіональних процесів і “внутрішньою” політикою самих регіонів.

6. Принципи державної регіональної економічної політики перехідного періоду та основні їхні відмінності між собою.

Література

1. О.М. Бандурка, О.В. Носова та ін.; за заг. ред. О.М. Бандурки, О.В. Регіональна економіка : підручник Харків : Золота миля, 2016. - 333 с.

2. І.Л. Райнін Адміністративно-правове регулювання управління розвитком регіону : монографія Харків : Золота миля, 2016. - 614 с.

3. А.Є. Шевченко Унітарна форма територіального устрою України та окремих країн Європи (порівняльно-правовий аналіз) : монографія Київ : МП "Леся", 2013. - 247 с.

Тема 6. Механізм реалізації регіональної економічної політики.

Семінарське заняття: Механізм реалізації регіональної економічної політики.

Навчальна мета заняття: вивчити механізм реалізації регіональної економічної політики.

Кількість годин - 2 (денна форма).

Навчальні питання:

1. Проблеми реалізації регіональної економічної політики.

2. Механізм реалізації регіональної економічної політики держави.

3. Державне регулювання соціально-економічного розвитку регіонів.

4. Місцеві бюджети як фінансова основа соціально-економічного розвитку регіону.

Методичні вказівки:

ДРЕП, як визначено нормативними документами, ґрунтується на таких основних пуніиіпах:

- Конституційності та законності, тобто реалізація політики відбувається відповідно до Конституції та законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України на засадах чіткого розподілу завдань, повноважень та відповідальності між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

- Забезпечення унітарності України та цілісності її території, включаючи єдність економічного простору на всій території держави, її грошово-кредитної, податкової, митної, бюджетної систем.

- Наближення послуг, що надаються органами державної влади та органам місцевого самоврядування, до безпосередніх споживачів.

- Диференційованості надання державної підтримки регіонам відповідно до умов, критеріїв та строків, визначених законодавством.

- Стимулювання співробітництва між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у розробленні та реалізації заходів щодо регіонального розвитку.

Механізм реалізації державної регіональної економічної політики - це система конкретних економічних важелів та організаційно-економічних засобів, за допомогою яких здійснюється державний вплив на просторову організацію ПС, забезпечується соціально-економічний розвиток регіонів, вдосконалюється структура їхнього господарського комплексу.

Основними складовими механізму ДРЕП виступають:

відповідна

законодавчо-нормативна база, бюджетно-фінансове регулювання регіонального розвитку, прогнозування і програмування, розвиток різних форм територіальної організації продуктивних сил (створення спеціальних економічних зон, міжрегіональне та прикордонне співробітництво тощо).

Основними напрямками вдосконалення механізму ДРЕП є:

- розроблення нової стратегії ДРЕП, яка б дала змогу прискорити економічні перетворення в державі, забезпечити успішне входження суб'єктів господарювання в ринкову систему;

- визначення нових перспективних напрямів ДРЕП, враховуючи
- процеси глобалізації та регіоналізації;
- формування ефективного регіонального господарського механізму з широким використанням програмно-цільових методів управління.

Основними економічними регуляторами з боку держави є:

- грошово-фінансові (норма обов'язкових резервів; ставка міжбанківського кредиту; операції національного банку з державними облігаціями на ринку цінних паперів)

- податкові (види і ставки податків; об'єкти оподаткування; пільги)
- цінові
- норми амортизаційних відрахувань, прискорена амортизація

- квоти і ліцензії
- зовнішньоторгівельні регулятори
- митні;
- дотації і субсидії;
- стимулювання поставок продукції і надання послуг для державних потреб.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми:

1. Проаналізувати: Соціально-економічний потенціал регіонів України.
2. Законспектувати: Принципи державної регіональної економічної політики перехідного періоду.

Теми рефератів

1. Принципи державної регіональної економічної політики перехідного періоду та основні їхні відмінності між собою.
2. Складові державної регіональної економічної політики.
3. Механізм реалізації регіональної економічної політики
4. Рівні управління, які входять до практичних інструментів реалізації державної регіональної економічної політики.
5. Основні складові елементи механізму державного регулювання.

Література

1. О.М. Бандурка, О.В. Носова та ін.; за заг. ред. О.М. Бандурки, О.В. Регіональна економіка : підручник Харків : Золота миля, 2016. - 333 с.
2. І.Л. Райнін Адміністративно-правове регулювання управління розвитком регіону : монографія Харків : Золота миля, 2016. - 614 с.
3. Л.Т. Шевчук Регіональна економіка : навч. посіб. К. : Знання, 2011. - 319 с.
4. А.Є. Шевченко Унітарна форма територіального устрою України та окремих країн Європи (порівняльно-правовий аналіз) : монографія Київ : МП "Леся", 2013. - 247 с.

Тема 7. Господарський комплекс України, його структура і трансформація в ринкових умовах.

Семінарське заняття: Господарський комплекс України, його структура і трансформація в ринкових умовах.

Навчальна мета заняття: охарактеризувати господарський комплекс України, його структуру і трансформацію в ринкових умовах.

Кількість годин - 2 (денна форма); 2 (заочна форма).

Навчальні питання:

1. Суть господарського комплексу.
2. Народногосподарський комплекс України.

Методичні вказівки:

У першому питанні слід розглянути поняття “господарство”, яке трактується в літературі в широкому та вузькому розумінні і розглядається на різних територіальних рівнях. При широкому тлумаченні терміна під господарством розуміють результати усіх видів діяльності людини, в ході якої

створюються споживчі вартості, тобто матеріальні і духовні блага та послуги. Життєдіяльність людей заснована на праці.

Праця - це процес, який відбувається між людиною і природою з використанням певних засобів виробництва. Важливою передумовою суспільно корисної праці є її ефективність, тобто здатність до створення продуктів чи послуг певної кількості та якості. Їх досягнення вимагало уже на світанку нашої цивілізації суспільного розподілу праці.

При розгляді другого питання слід розглянути категорії:

Промисловість — провідна і найважливіша галузь виробничої сфери і всього народногосподарського комплексу України. В ній створюється близько 67 % валового суспільного продукту держави. Рівень розвитку промисловості і характер її розміщення в країні не відповідають сучасним вимогам.

Металургійний комплекс забезпечує металом машинобудування та інші галузі народного господарства країни. Він складається з чорної і кольорової металургії, що в свою чергу об'єднують основні й допоміжні виробництва—від добування сировини і палива та одержання допоміжних матеріалів (наприклад, флюси) до випуску прокату й металевих виробів.

Кольорова металургія використовує руди металів, які містять у своєму складі в багато разів менше корисного компоненту; ніж залізна руда. Крім того, на виплавку однієї тонни магнію потрібно до 22 тис. кіловат-годин електроенергії. Тому ця галузь — енергомістке виробництво. Отже, на розміщення підприємств кольорової металургії впливають два чинники — сировинний та енергетичний.

Машинобудування — надзвичайно складна галузь в Україні. Вона поділяється на кілька десятків галузей і виробництв. Підприємства машинобудування об'єднуються в одне ціле на основі спільності технології, сировини, а також призначення готової продукції. Великі галузі, наприклад, сільськогосподарське, енергетичне, транспортне машинобудування, поділяються на менші.

Хімічна промисловість — одна з провідних галузей промисловості нашої країни, їй належить значна роль у формуванні галузевої і територіальної структури господарського комплексу України. Вона добре комбінується з іншими галузями, особливо металургією, і використовує їхні відходи як сировину. Значною є роль хімічної промисловості і в зовнішніх економічних зв'язках України. Експортний потенціал цієї галузі промисловості нині поступається лише чорній металургії. Не зменшиться роль хімічної промисловості і в найближчий час.

Лісопромисловий (лісовиробничий) комплекс охоплює лісове господарство, деревообробну, целюлозно-паперову, лісохімічну і гідролізну промисловість. Продукція одного виробництва є сировиною для іншого. Лісозаготівельні підприємства дають деревину для лісопильних заводів. Піломатеріали — вихідна сировина для меблевих фабрик. Відходи лісозаготівлі і деревообробки використовують у лісохімії.

Сучасна **будівельна індустрія** нашої країни багатогалузева. Вона складається з цементної промисловості, виробництва стінових матеріалів,

збірного залізобетону і залізобетонних конструкцій і деталей, в'язучих та оздоблювальних матеріалів, будівельного скла, покрівельних матеріалів, будівельної кераміки і фаянсу, санітарно-технічних виробів тощо. З кожним роком ця структура ускладнюється, розширюються її зв'язки з іншими галузями промисловості.

До **соціального комплексу** належить виробництво товарів народного споживання (насамперед легка промисловість), а також сфера послуг (усі види підприємств обслуговування, діяльність яких спрямована на задоволення духовних і матеріальних потреб людей: мережа закладів культури, освіти, охорони здоров'я, торгівлі, сфери побуту тощо). Головне завдання комплексу — задовольнити щоденні безпосередні матеріальні та духовні потреби кожної людини.

Виробництво сільськогосподарської продукції та її переробка — одна з найважливіших складових народного господарства країни. Завдання **АПК** — забезпечити людей продуктами харчування, а промисловість — відповідною сировиною. АПК України має світове значення. За розрахунками спеціалістів, наша країна щорічно може виробляти продукти харчування, якими б здатна була прогодувати до 1 млрд осіб. Потенціал АПК України практично безмежний. Але він нині майже не реалізується. Причини такого становища криються в пануванні в сільському господарстві соціалістичного колгоспного ладу.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми:

1. Законспектувати: Програми розв'язання регіональних проблем формування господарського комплексу України.
2. Проаналізувати: функції місцевих бюджетів в державній регіональній політиці.

Теми рефератів

1. Поняття “Господарський комплекс України”.
2. Структура Господарського комплексу України та його трансформація в ринкових умовах.
3. Основні риси подібності Г господарського комплексу України.

Література

1. О.М. Бандурка, О.В. Носова та ін.; за заг. ред. О.М. Бандурки, О.В. Регіональна економіка : підручник Харків : Золота миля, 2016. - 333 с.
2. І.Л. Райнін Адміністративно-правове регулювання управління розвитком регіону : монографія Харків : Золота миля, 2016. - 614 с.
3. Л.Т. Шевчук Регіональна економіка : навч. посіб. К. : Знання, 2011. - 319 с.
4. А.Є. Шевченко Унітарна форма територіального устрою України та окремих країн Європи (порівняльно-правовий аналіз) : монографія Київ : МП "Леся", 2013. - 247 с.

Тема 8. Природний та трудовресурсний потенціал України.

Семінарське заняття: Природний та трудовресурсний потенціал України.

Навчальна мета заняття: охарактеризувати природний та трудовресурсний потенціал України.

Кількість годин - 2 (денна форма).

Навчальні питання:

1. Природно-ресурсний потенціал як економічна категорія.
2. Основні напрями аналізу природно-ресурсного потенціалу.
3. Природні умови, їх вплив на формування територіальної структури суспільного виробництва.
4. Природні ресурси як частина продуктивних сил.
5. Типологія природно-ресурсного потенціалу та природно-ресурсні комплекси.
6. Функції і показники економічної оцінки природних ресурсів та умов
7. Економічна оцінка природних умов та ресурсів.
7. Трудоресурсний потенціал як економічна категорія.
8. Природний рух населення та регіональна різниця в розміщенні та динаміці трудових ресурсів.
9. Ринок праці: структура і динаміка.
10. Взаємозв'язок розміщення трудових ресурсів та розміщення виробництва. Розселення населення.

Методичні вказівки:

Слід з'ясувати сутність вивчаємих категорій:

Природно-ресурсний потенціал - це важливий чинник розміщення продуктивних сил, що включає природні ресурси і природні умови.

Природні ресурси - тіла і сили природи, які за певного рівня розвитку ПС можуть бути використані для задоволення потреб людського суспільства.

Природні умови - це тіла й сили природи, які мають істотне значення для життя і діяльності суспільства, але не беруть безпосередньої участі у виробничій і невиробничій діяльності. Такий поділ до певної міри є умовним, оскільки окремі компоненти можуть виступати і як ресурси і як умови.

До основних характеристик природно-ресурсного потенціалу відносять:

- 1) географічне положення;
- 2) кліматичні умови;
- особливості рельєфу;
- розміщення ресурсного потенціалу.

Розрізняють такі структури природно-ресурсного потенціалу:

- компонентну;
- функціональну;
- територіальну;
- організаційну.

Компонентна структура характеризує внутрішні та міжвидові співвідношення природних ресурсів (земельних, водних, лісових тощо).

Функціональна структура природно-ресурсного потенціалу відображає вплив природних ресурсів на формування спеціалізації території та певних господарських комплексів.

Територіальна структура - різні форми просторової дислокації природно-ресурсного комплексів.

Організаційна структура - можливості відтворення та ефективної

експлуатації природних ресурсів.

Розподіл зайнятого населення за сферами застосування праці відбиває структуру народного господарства й рівень розвитку окремих галузей. Це також опосередкований показник ефективності використання трудових ресурсів. Зайнятість у містах або сільських поселеннях - один з основних показників їхньої функціональної структури.

Ринок праці - це суспільно-економічна форма руху трудових ресурсів; особливий, властивий розвиненим товарно-грошовим відносинам спосіб залучення робочої сили до економічної системи. Він характеризує форми й методи погодження й регулювання інтересів безпосередніх виробників і працедавців, пов'язаних з організацією, використанням та оплатою найманої праці.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми:

1. Проаналізувати: ринок праці в регіонах України.
2. Дослідити: Працедефіцитні та праценадлишкові регіони України.

Теми рефератів

1. Природний та трудовий потенціал України
2. Природні умови та ресурси є важливими компонентами будь якої територіальної соціально-економічної системи.
3. Сутність поняття “природно - ресурсний потенціал”.
4. Складові природно - ресурсного потенціалу.
5. Виробничий та науково-технічний потенціали.

Література

1. З.О. Манів, І.М. Луцький, С.З. Манів Регіональна економіка : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2018. - 639 с.
2. О.М. Бандурка, О.В. Носова та ін.; за заг. ред. О.М. Бандурки, О.В. Регіональна економіка : підручник Харків : Золота миля, 2016. - 333 с.
3. І.Л. Райнін Адміністративно-правове регулювання управління розвитком регіону : монографія Харків : Золота миля, 2016. - 614 с.
4. Л.Т. Шевчук Регіональна економіка : навч. посіб. К. : Знання, 2011. - 319 с.
5. А.Є. Шевченко Унітарна форма територіального устрою України та окремих країн Європи (порівняльно-правовий аналіз) : монографія Київ : МП "Леся", 2013. - 247 с.
6. А.О. Єпіфанов Регіональна економіка : Навч. посібник К. : Наук

Тема 9. Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку і розміщення.

Семінарське заняття: Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні

особливості їх розвитку і розміщення.

Навчальна мета заняття: ознайомити студентів з сутністю МГК, умовами їх формування, структурою та значенням для економіки країни.

Кількість годин - 2 (денна форма).

Навчальні питання:

1. Методи регіональної економіки.

2. Теорії просторової економіки
3. Картографічне моделювання природно-ресурсного потенціалу
4. Територіальні схеми розміщення окремих галузей народного господарства.

5. Показники, що узагальнюють розвиток і розміщення виробництва.

Методичні вказівки:

Міжгалузовий комплекс об'єднує економічно взаємопов'язані галузі виробничої та невиробничої сфер. МК формується внаслідок кооперації та інтеграції підприємств, організацій, установ і галузей.

Міжгалузові комплекси розрізняються за характером зв'язків між галузями:

1) підприємства пов'язані послідовною та паралельною переробкою певного типу сировини (агропромисловий, лісопромисловий); 2) зв'язки між підприємствами виникають на основі виробництва взаємозамінної продукції (паливно-енергетичний комплекс, транспортний комплекс); 3) сукупність галузей, діяльність підприємств яких спрямована на розв'язання певної проблеми (продовольчий комплекс).

Міжгалузовий комплекс (МК) — система економічно взаємопов'язаних галузей виробничої або невиробничої сфер. Він формується внаслідок кооперації та інтеграції підприємств, організацій, установ та галузей.

Міжгалузовий регіональний комплекс можна визначити як сформоване територіальне поєднання взаємопов'язаних галузей і виробництв у економічних районах, вузлах, центрах, завдяки яким може забезпечуватися максимальний ефект при найменших витратах.

При цільовому підході міжгалузовий комплекс розглядається як група галузей (підгалузей) суспільного господарства або окремих виробництв, об'єднаних однією програмою та єдиною метою розвитку. При такому підході до міжгалузового комплексу включають галузі, діяльність яких спрямована на реалізацію певної суспільно-господарської мети, а також структурні підрозділи виробничої й невиробничої сфер, потрібні для досягнення цієї мети. Недолік такого підходу полягає у непостійності та нестійкості галузевого складу внаслідок вузької спеціалізації комплексів і різночасової реалізації множини цілей, що стоять перед суспільним господарством.

Технологічний підхід ґрунтується на групуванні галузей, що пов'язані послідовністю переробки і використання загального вихідного матеріалу й однорідністю призначення продукції. Такий комплекс включає весь виробничотехнологічний цикл від видобутку природних ресурсів до одержання кінцевого продукту. Цей підхід ґрунтується на використанні методу енерговиробничих циклів.

Господарське об'єднання — об'єднання підприємств, утворене за ініціативою підприємств незалежно від їх виду, які на добровільних засадах об'єднали свою господарську діяльність.

Державне (комунальне) господарське об'єднання — об'єднання підприємств, утворене державними (комунальними) підприємствами за рішенням Кабінету Міністрів України або у визначених законом випадках

рішенням міністерств (інших органів, до сфери управління яких входять підприємства, що утворюють об'єднання), або за рішенням компетентних органів місцевого самоврядування.

Господарські об'єднання можуть утворюватися як асоціації, корпорації, консорціуми, концерни та інші об'єднання.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми:

- Охарактеризуйте економічні передумови та необхідність формування МГК.

- Структура МРК.
- Загальні ознаки асоціацій та корпорацій
- Недоліки та переваги холдингів.
- Особливості створення ПФГ.

Теми рефератів, наукових робіт

1. Визначення поняття “міжгалузеві комплекси”.
2. Особливості нової ролі міжгалузевих комплексів у розвитку економіки України.
3. Визначення основних особливостей економіки України як єдності регіональних соціально-економічних систем.
4. Історико-географічний підхід до адміністративно-територіального устрою регіонів України.

Література

1. З.О. Манів, І.М. Луцький, С.З. Манів Регіональна економіка : навч. посіб. Львів : Магнолія, 2018. - 639 с.
2. О.М. Бандурка, О.В. Носова та ін.; за заг. ред. О.М. Бандурки, О.В. Регіональна економіка : підручник Харків : Золота миля, 2016. - 333 с.
3. І.Л. Райнін Адміністративно-правове регулювання управління розвитком регіону : монографія Харків : Золота миля, 2016. - 614 с.
4. А.Є. Шевченко Унітарна форма територіального устрою України та окремих країн Європи (порівняльно-правовий аналіз) : монографія Київ : МП "Леся", 2013. - 247 с.

Тема 10. Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем.

Семінарське заняття: Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем.

Навчальна мета заняття: ознайомити студентів з сутністю регіону, регіональної економіки та політики. Ознайомитися з рівнями та методиками вивчення регіональної економіки.

Кількість годин - 2(денна форма).

Навчальні питання:

1. Територіальний баланс: зміст та види.
2. Функціональна і галузева структура суспільного виробництва.
3. Система оптимізаційних моделей.
4. Призначення та застосування районно-галузевих моделей.
5. Виробнича інфраструктура регіону.

6. Соціальна інфраструктура.

Методичні вказівки:

Термін "**регіоналістика**" звичайно розуміється як синтез підходів різних наук до регіональних досліджень; сукупність дисциплін і наукових напрямків, що досліджують різноманітні регіональні проблеми: внутрішньополітичні, зовнішньополітичні, економічні, соціальні, військові та ін.

Регіоналістика, як міждисциплінарна наука, має наступну структуру:

- Теорія фізико-географічного районування (частина географії)
- Регіонологія (дослідження закономірностей розвитку і функціонування конкретних регіонів, включаючи їхню інфраструктуру)
- Регіональна економіка (вивчення економічних районів і регіонів), включаючи теорію виробничої інфраструктури
- Регіональна соціологія, включаючи теорію соціальної інфраструктури

У сучасних європейських регіональних дослідженнях виділяють такі рівні регіональної політики:

- відносини між органами центральної влади та регіонами;
- державне втручання в розвиток окремих територій з метою подолання суттєвих регіональних відмінностей в умовах життя та підприємництва;
- власна політика регіонів: соціальна, економічна, промислова, демографічна та ін.

Регіональна економіка використовує наступні наукові методи:

програмно-цільовий, системного аналізу, балансовий, картографічний, соціально-економіко-математичного моделювання.

Регіон як **квазідержав** являє собою відносно відокремлену підсистему держави і національної економіки. У багатьох країнах регіони акумулюють все більше функцій і фінансових ресурсів, які раніше належали «центру» (процеси децентралізації і федералізації). Одна з головних функцій регіональної влади - регулювання економіки регіону.

Регіон як **квазікорпорація** являє собою великий суб'єкт власності (регіональної і муніципальної) і економічної діяльності. У цій якості регіони стають учасниками

конкурентної боротьби на ринках товарів, послуг, капіталу (прикладами можуть служити захист «торгової марки» місцевих продуктів, змагання за більш високий регіональний інвестиційний рейтинг і т.п.). Регіон як **економічний суб'єкт** взаємодіє з національними і транснаціональними корпораціями.

Підхід до **регіону як ринку**, що має визначені межі (ареал), акцентує увагу на загальних умовах економічної діяльності (підприємницький клімат) і особливостях регіональних ринків різних товарів і послуг, праці, кредитнофінансових ресурсів, цінних паперів, інформації, знань і т.д. Дослідження в рамках даного підходу іноді виділяють в особливу дисципліну регіональне ринкознавство.

Підхід до **регіону як до соціуму** (спільності людей, які проживають на визначеній території) висуває на перший план відтворення соціального життя (населення і трудових ресурсів, освіти, охорони здоров'я, культури, навколишнього середовища і т.д.) і розвиток системи розселення. Вивчення ведеться в розрізі соціальних груп з їхніми особливими функціями та інтересами. Даний підхід ширший за економічний. Він включає культурні, освітні, медичні, соціально-психологічні, політичні та інші аспекти життя регіонального соціуму, синтезу яких регіональна наука із самого початку приділяла велику увагу.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми:

- Нові концепції регіону
- Сутність регіоналістики.
- Наукові методи дослідження регіональної економіки.
- Етапи дослідження регіональної економіки.

Теми рефератів, наукових робіт

1. Стан та перспективи розвитку економіки регіонів України.
2. Поняття „геополітичний чинник”. Напрямки міжнародних економічних зв'язків України.
3. Основні особливості видів структури господарства регіону.

Література

1. О.М. Бандурка, О.В. Носова та ін.; за заг. ред. О.М. Бандурки, О.В. Регіональна економіка : підручник Харків : Золота миля, 2016. - 333 с.
2. І.Л. Райнін Адміністративно-правове регулювання управління розвитком регіону : монографія Харків : Золота миля, 2016. - 614 с.
3. Л.Т. Шевчук Регіональна економіка : навч. посіб. К. : Знання, 2011. - 319 с.
4. А.Є. Шевченко Унітарна форма територіального устрою України та окремих країн Європи (порівняльно-правовий аналіз) : монографія Київ : МП "Леся", 2013. - 247 с.

Тема 11. Економіка регіонів України : стан та перспективи розвитку.

Семінарське заняття: Економіка регіонів України : стан та перспективи розвитку.

Навчальна мета заняття: ознайомити студента з особливостями економіки регіонів України.

Кількість годин - 2 (денна форма).

Навчальні питання:

1. Загальні засади економіки регіонів.
2. Характеристика економіки регіонів України.

Методичні вказівки:

З господарського погляду **економіка регіону** - це ланка господарського комплексу країни, яка розміщена на певній частині її території. Економіка регіону базується на мікроекономічній виробничій функції, тобто врахуванні найбільш ефективної дії місцевих чинників виробництва - робочої сили, ресурсів, економічних зв'язків конкретних підприємств тощо.

Основною проблемою соціально-економічного розвитку **Донецького**

економічного регіону залишається висока концентрація промислового виробництва. Це зумовило найбільшу в державі урбанізованість території, одну з найскладніших екологічних ситуацій, хоча і сприяло порівняно високому розвитку продуктивних сил району в межах України. Загострення даної проблеми відбувалося під впливом природноекономічних та історичних передумов і чинників, а також у результаті структурної політики держави, що проводиться останнім часом.

Аналіз сучасного стану економіки **Придніпровського економічного регіону** свідчить про наявність диспропорцій в її розвитку і низки невирішених проблем, зокрема: зменшення обсягів видобутку основних корисних копалин; небезпечні

еколого-економічні тенденції в землекористуванні (виведення з обігу родючих земель, значне зменшення гумусового горизонту); дефіцит паливних, водних і лісових ресурсів; високий рівень питомих витрат; недостатній рівень розвитку інвестиційного комплексу (нераціональна структура капітальних вкладень, недостатні обсяги інвестування реального сектору економіки).

Перед економікою **Східного економічного регіону** стоять складні завдання щодо переходу від кризового етапу розвитку всіх галузей народногосподарського комплексу до етапу зростання, стабілізації виробництва, нарощування соціально-економічного потенціалу. В умовах низького рівня промислового виробництва існує потреба збереження найсучасніших виробництв і трудових колективів, поступове доведення обсягів виробництва до рівня, який задовольнив би потреби населення.

Одним з важливих напрямів розвитку **Центрального економічного регіону** є структурна перебудова його господарського комплексу інноваційної спрямованості, тобто максимально можливе за сучасних умов технологічне оновлення всіх галузей економіки з попереднім визначенням галузевих пріоритетів. Пріоритетами розвитку повинні бути конкурентоспроможні галузі з виробництва товарів і послуг на внутрішньому й зовнішньому ринках. Такими у Центральному регіоні є машинобудування, у тому числі виробництво оптичних і оптико-механічних приладів, радіовимірювальних приладів, авіаційна, мікробіологічна промисловість.

Головною проблемою соціально-економічного розвитку **Поліського економічного регіону** залишається відносно низький порівняно з Україною в цілому рівень загального розвитку продуктивних сил. Це пов'язано як з причинами історичного характеру, так і з особливостями структурної політики останнього періоду, коли інноваційний та інвестиційний процеси в основному орієнтувались на важку промисловість індустріальних регіонів, галузям спеціалізації і територіям Поліського економічного регіону приділялась менша увага.

Подільський економічний регіон має високі потенційні можливості щодо ефективного розвитку господарського комплексу. Однак тут загострилася низка проблем комплексного характеру, першочергове вирішення яких дуже важливе. Головні проблеми - завантаження виробничих потужностей регіону й зниження безробіття, рівень якого тут перевищує 12%. Одним з головних

чинників, що стримують розвиток виробництва у регіоні, створення нових робочих місць, завантаження та приріст потужностей виробництва, є недосконала інвестиційно-інноваційна діяльність.

Комплексний розвиток **Карпатського економічного регіону** зумовлений наявним потенціалом соціально-економічних та природних ресурсів, екологічною ситуацією, тенденціями розвитку економіки в державі. Головним напрямом розвитку Карпатського регіону повинна бути його соціальна спрямованість одночасно з дотриманням екологічної рівноваги між господарською діяльністю людини і навколишнім природним середовищем. Сприяти поліпшенню ситуації в економіці регіону покликані структурна перебудова, диверсифікація виробництв, розвиток специфічних для регіону галузей, промислів. Збалансування територіально - господарських пропорцій регіону необхідно досягати через поліпшення роботи існуючих галузей спеціалізації в умовах збереження та нарощування обсягів агропромислового виробництва.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми:

- Характеристика економічного потенціалу Донецького економічного району.
- Природно-ресурсний та економічний потенціал Придніпровського району.
- Проблеми та перспективи розвитку Поліського економічного району.
- Характеристика Карпатського району.
- Проблеми використання ПРП Подільського району.
- Східний економічний район - проблеми та перспективи розвитку.

Теми рефератів, наукових робіт

1. Сучасне економічне районування України
2. Центральноросійський економічний район
3. Західноросійський економічний район
4. Донецько-Придніпровський економічний район
5. Північно-східний економічний район
6. Причорноморський (Південний) економічний район
7. Напрямки підвищення доходу і прибутку підприємства
8. Аналітичні методи виявлення та оцінки тіньової господарської діяльності
9. Оцінка економічної безпеки держави
10. Ефективні напрямки детенізації економіки

Література

1. З.О. Манів, І.М. Луцький, С.З. Манів Регіональна економіка : навч. посіб. Львів : Магнолія, 2018. - 639 с.
2. О.М. Бандурка, О.В. Носова та ін.; за заг. ред. О.М. Бандурки, О.В. Регіональна економіка : підручник Харків : Золота миля, 2016. - 333 с.
3. І.Л. Райнін Адміністративно-правове регулювання управління розвитком регіону : монографія Харків : Золота миля, 2016. - 614 с.

Тема 12. Міжнародні економічні зв'язки України. Економіка регіонів світу. Семінарське заняття: Міжнародні економічні зв'язки України. Економіка регіонів світу.

Навчальна мета заняття: ознайомити студентів з необхідністю та передумови міжнародних економічних зв'язків.

Кількість годин - 2 (денна форма).

Навчальні питання:

1. Економічна інтеграція. Економічні союзи
2. Форми зовнішньоекономічної діяльності. Зони спільного підприємництва.
3. Зовнішньоекономічні зв'язки України.
4. Основні загальноекономічні показники розвитку регіону та аналіз його економічного потенціалу
5. Характеристика загального рівня соціально-економічного розвитку регіону.

Методичні вказівки:

Економічна інтеграція - це об'єктивний процес розвитку глибоких, стійких взаємозв'язків та поділу праці між національними господарствами, створення міжнародних господарських комплексів у межах держави. Економічна інтеграція - форма інтернаціоналізації господарської діяльності (виробництва), зближення та поглиблення взаємодії національних економік. Вона зумовлена зростом продуктивних сил, підвищенням рівня усупільнення виробництва та науково-технічною революцією. Економічна інтеграція виявляється у державних формах об'єднання країн. Наприклад, Європейський Союз, ОПЕК, Всесвітня торгова організація. Європейська асоціація вільної торгівлі тощо. Однак при цьому економіка інтегрованих країн втрачає своє національне обличчя, самобутність.

Економічні спілки або союзи можуть бути регіональними (Європейський союз, Латиноамериканська асоціація інтеграції. Організація Центральноамериканських держав тощо); спеціальними, наприклад МАГАТЕ, товарно-виробничими (ОПЕК, Міжнародна спілка електрозв'язку); інвестиційними - Міжнародний валютний фонд, Міжнародний банк реконструкції та розвитку. Союзи також бувають військово-політичними: НАТО, СЕНТО, СЕАТО.

На сьогодні в Україні запроваджена Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД), що робить можливим аналіз структури економіки регіонів і країни в цілому за видами економічної діяльності згідно із загальноприйнятими міжнародними статистичними стандартами. Використання КВЕД дає можливість проводити порівняння структури економіки України та її регіонів з аналогічними показниками інших країн світу. Також цей аналіз необхідний для вивчення інвестиційного клімату в Україні і процесів, пов'язаних з надходженням в країну і регіони міжнародних інвестицій та їх застосуванням у певних видах економічної діяльності. Методологічні підходи до такого роду аналізу в Україні були розроблені в НДІ Держкомстату України під керівництвом доктора економічних наук Н. Парфенцевої.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми:

- Вплив ТПП на формування економічних зв'язків
- Механізм зовнішньоекономічної діяльності України: сутність та принципи формування
- Основні форми економічного співробітництва
- Стан зовнішньоекономічних зв'язків України.
- Перспективи розвитку зовнішньо-економічних зв'язків України

Теми рефератів, наукових робіт

1. Поняття „геополітичний чинник”. Напрямки міжнародних економічних зв'язків України.
2. Основні особливості видів структури господарства регіону.
3. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил.

Література

1. О.М. Бандурка, О.В. Носова та ін.; за заг. ред. О.М. Бандурки, О.В. Регіональна економіка : підручник Харків : Золота миля, 2016. - 333 с.
2. І.Л. Райнін Адміністративно-правове регулювання управління розвитком регіону : монографія Харків : Золота миля, 2016. - 614 с.
3. А.Є. Шевченко Унітарна форма територіального устрою України та окремих країн Європи (порівняльно-правовий аналіз) : монографія Київ : МП "Леся", 2013. - 247 с.

Тема 13. Фактори сталого розвитку продуктивних сил.

Семінарське заняття: Фактори сталого розвитку продуктивних сил.

Навчальна мета заняття: ознайомити студентів з сутністю старетгії сталого розвитку ПС України, її метою, завданнями та напрямками.

Кількість годин - 2 (денна форма).

Навчальні питання:

1. Концепція сталого розвитку
2. Фактори сталого розвитку продуктивних сил
3. Індикатори сталого розвитку
4. Стратегія сталого розвитку "Україна - 2030"

Методичні вказівки:

Одним з інструментів забезпечення планомірного розвитку продуктивних сил є Державні програми соціально-економічного розвитку регіонів, які розробляються відповідно до постанов Кабінету міністрів України. Головна мета їх розробки — формування на території регіону ефективного господарського комплексу на основі раціонального використання наявного ресурсного потенціалу території. Ці програми дають змогу Кабінету міністрів України, відповідним міністерствам та відомствам приймати обґрунтовані рішення щодо регіональної економічної політики з урахуванням спеціалізації певних територій, їх природно-кліматичних умов, ресурсних можливостей та соціальних особливостей. Відповідно до прийнятих урядових постанов в Україні ведеться підготовка середньострокових до 2020 р. та довгострокових на 10-15 років прогнозів економічного та соціального розвитку країни. **Стратегія сталого розвитку** базується на концепції екологізації суспільних відносин. Екологічний фактор повинен враховуватися в процесі вибору та наукового

обґрунтування економічно доцільного розміщення продуктивних сил регіону. Головна увага має зосереджуватися на об'єктах, що є потенційними чи фактичними забруднювачами навколишнього середовища. При цьому повинні опрацьовуватися програми безпечного проживання на територіях; з підвищеною екологічною напруженістю чи програми адаптації та реабілітації населення до несприятливих екологічних умов.

В Україні в теперішній час щороку розробляється Державна програма економічного і соціального розвитку держави, самостійними розділами якої є аналогічні програми, що формуються в областях. В обласних програмах наводиться: загальна характеристика демографічних процесів, стан господарської системи області, зовнішньоекономічна діяльність, характеристика екологічної ситуації, залучення іноземних інвестицій тощо.

Стратегія сталого розвитку «Україна - 2020» (далі - Стратегія) визначає мету, вектори руху, дорожню карту, першочергові пріоритети та індикатори належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов становлення та розвитку України.

Метою Стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі.

Задля цього рух уперед здійснюватиметься за такими векторами:

- **вектор розвитку** - це забезпечення сталого розвитку держави, проведення структурних реформ та, як наслідок, підвищення стандартів життя. ;
- **вектор безпеки** - це забезпечення гарантій безпеки держави, бізнесу та громадян, захищеності інвестицій і приватної власності;
- **вектор відповідальності** - це забезпечення гарантій, що кожен громадянин, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, матиме доступ до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я та інших послуг в державному та приватному секторах. Територіальні громади самостійно вирішуватимуть питання місцевого значення, свого добробуту і нестимуть відповідальність за розвиток всієї країни;
- **вектор гордості** - це забезпечення взаємної поваги та толерантності в суспільстві, гордості за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт. Україна повинна зайняти гідне місце серед провідних держав світу, створити належні умови життя і праці для виховання власних талантів, а також залучення найкращих світових спеціалістів різних галузей.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми:

- Ієрархічність та емергентність досягнення параметрів сталого розвитку, яка впливає з закону глобальної рівноваги.
- Пропорційність і збалансованість як прояв закону економічної рівноваги.
- Сутність Стратегії Сталого розвитку продуктивних сил України.
- Механізм реалізації Стратегії Сталого розвитку
- Нормативно - законодавча база здійснення Стратегії

Теми рефератів, наукових робіт

1. Фактори сталого розвитку продуктивних сил.

2. Ознаки подібності факторів сталого розвитку продуктивних сил з факторами розміщення продуктивних сил.

3. Відмінності між факторами сталого розвитку і факторами розміщення продуктивних сил.

Література

1. О.М. Бандурка, О.В. Носова та ін.; за заг. ред. О.М. Бандурки, О.В. Регіональна економіка : підручник Харків : Золота миля, 2016. - 333 с.

2. І.Л. Райнін Адміністративно-правове регулювання управління розвитком регіону : монографія Харків : Золота миля, 2016. - 614 с.

3. Л.Т. Шевчук Регіональна економіка : навч. посіб. К. : Знання, 2011. - 319 с.

4. А.Є. Шевченко Унітарна форма територіального устрою України та окремих країн Європи (порівняльно-правовий аналіз) : монографія Київ : МП "Леся", 2013. - 247 с.

Тема 14. Наукові засади раціонального природокористування.

Семінарське заняття: Наукові засади раціонального природокористування. **Навчальна мета заняття:** зрозуміти наукові засади раціонального

природокористування та охарактеризувати екологічний моніторинг і систему екологічної інформації.

Кількість годин - 2 (денна форма).

Навчальні питання:

1. Предмет, метод і завдання екології.
2. Екосистеми та їхня структура.
3. Критерії ефективності та основні етапи господарювання в царині природокористування в Україні.
4. Принципи раціонального природокористування.
5. Контроль та управління якістю атмосферного повітря, води, ґрунтів. Екологічний моніторинг і його види.
4. Основи екологічного нормування.
5. Система екологічної інформації.

Методичні вказівки:

Природокористування - об'єктивно зумовлений процес залучення людиною природних ресурсів до виробничої і невиробничої діяльності, їх відтворення та охорону. Через обмеженість самовідновлювальних і компенсаційних функцій біосфери процеси людської діяльності мають відбуватися в суворих рамках згідно з законами розвитку суспільства і природи та законами взаємодії між ними. Ці закони належить сформулювати так, щоби процес природокористування перебував під суворим контролем і регулювався державою. Дотримання принципів раціонального природокористування дозволить розробити заходи з охорони довкілля, відновити порушені взаємозв'язки в екосистемах, запобігти загостренню екологічних ситуацій.

Дотримання принципів раціонального природокористування доцільне в усіх регіонах незалежно від ієрархічного рівня. Збереження спільної екологічної рівноваги можливе за умови збереження рівноваги природних систем окремих

регіонів і навпаки. Крім того, проблема раціонального природокористування не може бути вирішена тільки в регіональних і навіть загальнодержавних межах. Це глобальна проблема, вона властива всій планеті.

Контроль за якістю компонентів біосфери, змінами в них, що викликані антропогенними причинами, здійснюється з допомогою екологічного моніторингу.

Державний моніторинг навколишнього природного середовища - це система спостережень, збору, обробки, передачі, збереження та аналізу інформації про стан навколишнього природного середовища, прогнозування його змін та розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для винесення управлінських рішень. Залежно від призначення здійснюється загальний (стандартний), оперативний (кризовий) та фоновий (науковий) моніторинг навколишнього природного середовища.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми:

1. Стратегічні напрями природоохоронної діяльності.
2. Планомірність у використанні природних ресурсів
3. Передумови економічної ефективності раціонального природокористування.

4. Економічна оцінка природних ресурсів.

Теми рефератів, наукових робіт

1. Проблеми глобальної зміни клімату.
2. Класифікація основних видів природокористування за різними підходами.
3. Визначення поняття „охорона природи”.
4. Розвиток наукових засад охорони навколишнього середовища її раціонального використання його ресурсів на основі визначених принципів.

Література

1. О.М. Бандурка, О.В. Носова та ін.; за заг. ред. О.М. Бандурки, О.В. Регіональна економіка : підручник Харків : Золота миля, 2016. - 333 с.
2. І.Л. Райнін Адміністративно-правове регулювання управління розвитком регіону : монографія Харків : Золота миля, 2016. - 614 с.
3. Л.Т. Шевчук Регіональна економіка : навч. посіб. К. : Знання, 2011. - 319 с.
4. А.Є. Шевченко Унітарна форма територіального устрою України та окремих країн Європи (порівняльно-правовий аналіз) : монографія Київ : МП "Леся", 2013. - 247 с.

Тема 15. Екологічний моніторинг і система екологічної інформації.

Семінарське заняття: Екологічний моніторинг і система екологічної інформації. **Навчальна мета заняття:** ознайомити студентів з сутністю, класифікацією та значенням екологічного моніторингу для суспільства та економіки країни.

Кількість годин - 2 (денна форма).

Навчальні питання:

1. Екологічний моніторинг: завдання і функції.

2. Види екологічного моніторингу.
3. Організаційна структура державного екологічного моніторингу в Україні.
4. Регіональні аспекти екологічного моніторингу

Методичні вказівки:

Моніторинг - це комплексна система спостережень, збору, обробки, систематизації та аналізу інформації про стан навколишнього середовища, яка дає оцінку і прогнозує його зміни; розробляє обґрунтовані рекомендації для прийняття управлінських рішень.

Система екологічного моніторингу повинна накопичувати, систематизувати й аналізувати інформацію:

- про стан навколишнього середовища;
- про наслідки і ймовірні зміни стану (тобто, про джерела й фактори впливу);
- про допустимість змін і навантажень на середовище в цілому;
- про існуючі резерви біосфери.

Екологічний моніторинг здійснюється на чотирьох рівнях:

- **локальному** - на території окремих об'єктів (підприємств), міст, ділянках ландшафтів. Для ефективного контролю за забрудненням атмосфери в містах із населенням до 100 тис. осіб контрольних станцій доцільно мати принаймні три; від 100 тис. до 300 тис. осіб - не менше п'яти, від 300 тис. до 500 тис. - сім, тоді як у населеному пункті з населенням понад 1 млн. чоловік - 11-24 пункти. Промислові системи екологічного моніторингу контролюють викиди промислових підприємств, рівень забруднення промислових майданчиків і прилеглих до них районів;

- **регіональному** - в межах адміністративно-територіальних одиниць, на територіях економічних і природних регіонів. Здебільшого він отримує дані про забруднення атмосфери і водойм від міських і промислових контрольних станцій;

- **національному** - на території країни в цілому моніторинг означає статистичну обробку та аналіз даних про забруднення навколишнього середовища від регіональних систем, зі штучних супутників землі та космічних орбітальних станцій. Вони функціонують разом зі службою погоди Держкомгідромету України і здійснюють прогноз якості навколишнього середовища на великих територіях країни;

- **глобальному**. Глобальні системи моніторингу навколишнього середовища використовуються для досліджень і охорони природи та здійснюються на основі міжнародних угод у цій сфері. Ряд країн має мережу надземних станцій, на яких здійснюються безперервний відбір та аналіз проб на наявність в атмосфері забруднюючих речовин, CO₂, CO, пилу, свинцю, радіонуклідів.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми:

- Сутність та класифікація екологічного моніторингу.
- Завдання та мета моніторингу.
- Повноваження державних органів влади та установ в галузі охорони

навколишнього середовища та раціонального природокористування.

Теми рефератів, наукових робіт

1. Визначення понять “метод спостереження”, “моніторинг” та “екологічний моніторинг”.
2. Інформація, яка входить до складу системи екологічного моніторингу.
3. Напрямки діяльності екологічного моніторингу.
4. Визначення термінів “контроль” та “контроль екологічний”. Завдання екологічного контролю.
5. Формування підходів класифікації екологічного моніторингу.
6. Глобальна система моніторингу навколишнього середовища.
7. Державний екологічний моніторинг.
8. Регламентація державних спостережень у мережі Гідромету.
9. “Білі плями” на карті державного екологічного моніторингу.

Література

1. З.О. Манів, І.М. Луцький, С.З. Манів Регіональна економіка : навч. посіб. Львів : Магнолія, 2018. - 639 с.
2. О.М. Бандурка, О.В. Носова та ін.; за заг. ред. О.М. Бандурки, О.В. Регіональна економіка : підручник Харків : Золота миля, 2016. - 333 с.
3. І.Л. Райнін Адміністративно-правове регулювання управління розвитком регіону : монографія Харків : Золота миля, 2016. - 614 с.
4. Л.Т. Шевчук Регіональна економіка : навч. посіб. К. : Знання, 2011. - 319 с.
5. А.Є. Шевченко Унітарна форма територіального устрою України та окремих країн Європи (порівняльно-правовий аналіз) : монографія Київ : МП "Леся", 2013. - 247 с.

Тема 16. Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища. Тема 17. Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності. Тема 18. Світовий досвід і міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища. Семінарське заняття: Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища.

Навчальна мета заняття: ознайомити студентів з сутністю та значенням механізму природокористування та охорони природи.

Кількість годин - 2 (денна форма); 2 (заочна форма).

Навчальні питання:

1. Сутність економічної ефективності природоохоронних заходів
2. Показники економічної і соціальної ефективності природоохоронних заходів
3. Визначення економічної і соціальної ефективності природоохоронних заходів
4. Економічна і соціальна ефективність безвідходних і маловідходних технологій

Методичні вказівки:

У широкому значенні до природоохоронних заходів можна віднести всі види господарської діяльності, що прямо і побічно сприяють зниженню або

ліквідації негативного впливу людини на довкілля.

Одним з основних критеріїв результативності екологічної політики є досягнення високої ефективності природоохоронних заходів. Ефективність природоохоронних заходів визначається через аналіз витрат і вигод від реалізації проекту. Теорія ефективності чітко розмежовує поняття ефекту й ефективності, розглядаючи перший як результат заходу, а другий як співвідношення ефекту і витрат, що його зумовили.

Ефект (від лат. effectus - виконання, дія) означає результат, наслідок певних причин, дій. Ефект вимірюється в матеріальному, соціальному, і грошовому вираженнях. Зокрема, він може оцінюватися

обсягом додатково виробленої чи спожитої продукції, тобто штуками, кубічними чи квадратними метрами, тоннами тощо, а також показниками покращення здоров'я населення - зниженням захворюваності або смертності, виробничого травматизму, підвищенням середньої тривалості життя. Якщо зазначені результати отримують грошову оцінку, можна говорити про отримання *економічного ефекту*.

Економічний ефект - це виражений у грошовій формі результат будьяких дій, зокрема вищезазначених господарських заходів.

Економічним результатом природоохоронних заходів є сума таких величин:

- відвернені економічні збитки від забруднення навколишнього середовища, тобто здійснені завдяки зменшенню забруднення навколишнього середовища витрати в матеріальному виробництві, невиробничій сфері та витрати населення;
- приріст економічної (грошової) оцінки природних ресурсів, збереження чи поліпшення їх завдяки реалізації природоохоронних заходів;
- приріст грошової оцінки реалізованої продукції, отриманої завдяки повній утилізації сировинних, паливно-енергетичних та інших матеріальних ресурсів внаслідок здійснення природоохоронних заходів.

Показник загальної економічної ефективності природоохоронних витрат розраховується як відношення річного обсягу повного економічного ефекту до суми приведених витрат, які сприяли досягненню цього ефекту (тобто експлуатаційних витрат і капіталовкладень, приведених до однакової розмірності згідно з нормативом ефективності).

Загальна економічна ефективність капітальних вкладень у природоохоронні заходи визначається діленням річного обсягу повного економічного ефекту, за винятком експлуатаційних витрат на утримання і обслуговування природоохоронних об'єктів, на суму капітальних вкладень, що забезпечили цей результат. Показник загальної ефективності капітальних вкладень порівнюється з нормативним і фактично досягнутим.

Розрахунковий ефект від підвищення продуктивності сільськогосподарських угідь визначають за допомогою приросту прибутку в середньому за рік (при зміні собівартості продукції у землекористувача після проведення природоохоронних заходів).

Загальний ефект від підвищення або запобігання зниженню якості

промислової продукції, продукції рибного і сільського господарства оцінюється за річним її приростом після проведення природоохоронного заходу, а розрахунковий ефект визначається як різниця між прибутком від реалізації продукції до та після проведення заходів. У зв'язку з новими проблемами у сфері охорони довкілля в останні роки почали з'являтися нові інституційні структури — при ЮНЕСКО створений комітет з біоетики, в Японії - Дослідницький центр інно-ваційних технологій для Землі, створено Організацію нових енергетичних і промислових технологій при міністерстві зовнішньої торгівлі і промисловості, одним з основних напрямків роботи якої є екотехнології; з 1979 р. працює асоціація економістів з проблем навколишнього середовища і природних ресурсів, Європейська асоціація економістів з проблем навколишнього середовища і природних ресурсів, Європейська асоціація економістів з проблем навколишнього середовища і природних ресурсів (утворена в 1990 р.), Фондація Енріко Маттеї (утворена в 1989 р.); з 1991 р. реалізується програма ООН з питань охорони навколишнього середовища ЮНЕП, яка передбачає тісне співробітництво з банківським сектором.

Правовою основою міжнародного співробітництва є міжнародні договори. Участь України у міжнародному співробітництві в галузі охорони довкілля визначена Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» (ст. 71).

У багатьох індустріальних країнах Азії екологічні проблеми співзвучні з японськими. У Сінгапурі закон про охорону громадського здоров'я і навколишнього середовища прийнято в 1968 р., закон про охорону повітря - в 1971 р. У Таїланді законодавство щодо охорони довкілля почало діяти з 1974 р., у Південній Кореї - з 1977 р., в Індонезії - з 1979 р. Варто зазначити, що через загострення ситуації на Близькому Сході незабаром будуть забезпечені водою лише 5 із 19 країн, що викличе наростання суперництва за доступ до обмежених джерел прісної води, яке може ще більше поглибитися у випадку потепління клімату.

З метою здійснення державної політики в царині навколишнього середовища та контролю за прийнятим законодавством на всіх рівнях влади формуються спеціалізовані адміністративні органи. При цьому їхні задачі обмежуються регуляційними функціями.

«Зелений рух» шириться в усьому світі. Активізували свою діяльність і природоохоронні організації України - Товариство охорони природи, асоціація «Зелений світ», численні екологічні центри, асоціації й фонди локального і регіонального масштабу (Національний екологічний центр, Всеукраїнське товариство краєзнавців, спілка «Чорнобиль», «Зелений рух Буковини» та ін.). Сприяють екологічній освіті й поширенню серед населення екологічної інформації нові «зелені» газети й часописи: «Зелений світ», «Екологія і здоров'я», «Вісник Чорнобиля», «Ойкумена», «Набат», «Екологічні дзвони», «Рідна природа» та ін.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми:

- Економічні важелі механізму раціонального природокористування.
- Сутність та завдання Лісового Кодексу України.

- Сутність та основні положення В одного Кодексу України.
- Кодекс України про надра - сутність, мета і завдання.

Теми рефератів, наукових робіт

1. Визначення поняття “економіка природокористування”.
 2. Групи завдань, які стоять перед економікою природокористування.
- Групи проблем, з якими стикається економіка природокористування.
3. Поняття “економічного механізму охорони навколишнього середовища”.
 4. Завдання економічного механізму охорони навколишнього середовища.
 5. Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності
- Визначення понять “економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності”.
6. Різновиди розрахунку економічної і соціальної ефективності природоохоронної діяльності.
 7. Історія формування світового досвіду і міжнародного співробітництва у сфері охорони навколишнього природного середовища.
 8. Організації, країни, конвенції та інші правові сторони становлення міжнародного співробітництва у сфері охорони навколишнього природного середовища.
 9. Стратегічні напрями діяльності уряду у реалізації програми стабілізації та розвитку зовнішньоторговельних зв'язків.

Література

1. З.О. Манів, І.М. Луцький, С.З. Манів Регіональна економіка : навч. посіб. Львів : Магнолія, 2018. - 639 с.
2. О.М. Бандурка, О.В. Носова та ін.; за заг. ред. О.М. Бандурки, О.В. Регіональна економіка : підручник Харків : Золота миля, 2016. - 333 с.
3. І.Л. Райнін Адміністративно-правове регулювання управління розвитком регіону : монографія Харків : Золота миля, 2016. - 614 с.
4. Л.Т. Шевчук Регіональна економіка : навч. посіб. К. : Знання, 2011. - 319 с.
5. А.Є. Шевченко Унітарна форма територіального устрою України та окремих країн Європи (порівняльно-правовий аналіз) : монографія Київ : МП "Леся", 2013. - 247 с.

4. Рекомендована література, інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна

1. З.О. Манів, І.М. Луцький, С.З. Манів Регіональна економіка : навч. посіб. Львів : Магнолія, 2018. - 639 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/20396>
2. І.Л. Райнін Адміністративно-правове регулювання управління розвитком регіону : монографія Харків : Золота миля, 2016. - 614 с.
3. А.Є. Шевченко Унітарна форма територіального устрою України та окремих країн Європи (порівняльно-правовий аналіз) : монографія Київ : МП "Леся", 2013. 247 с. URL: <https://dpu.edu.ua/zbirnyk-naykovyhprrats?view=article&id=665:anatolii-yevheniiovy-ch-shevchenko&catid=88>
4. Регіональна економіка: Навч. посібн. 1 вид. / Г.М. Завадських. – Херсон:

ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 556 с. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/et/wp-content/uploads/sites/33/posibnyk-.rehionalna-ekonomika.pdf>

5. Регіональна економіка: тренінг курс: Навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавр. / В.В.Соляр, О.В. Анісімова . - Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2021. – 173с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4e62f190-c358-43e2-8e0f-a6059ff07281/content>
6. Закон України «Про засади державної регіональної політики». URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/156-19>

Допоміжна

7. Дадашев Б. А. Регіональна економіка : структурно-логічний навчальний посібник / Б. А. Дадашев, В. П. Гордієнко, В. В. Обливанцов. - К. : Центр учбової літератури, 2014. - 202 с. URL: http://books.zntu.edu.ua/book_info.pl?id=336525
8. Маковоз О.С. Економічна безпека держави: регіональний аспект [Електронний ресурс] / О.С. Маковоз // Економіка. Управління. Інновації. - 2011. - №2 (6). - URL: http://nbuv.gov.ua/e-journals/eui/2011_2/11mosdra.pdf
9. Завадських Г. М. Регіональна економіка : навч. посіб. / Г. М. Завадських. - Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. - 555 с. URL: http://lib.khmnpu.edu.ua/fond/NOV/new_04_2018/456564.pdf
10. Іщук С.І. Регіональна економіка: Теорія. Методи. Практика: Підручник / С.І. Іщук, О.В. Гладкий; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - К. : Знання, 2013. - 447 с. URL: http://library.kpi.kharkov.ua/uk/economy_reg
11. Регіональна економіка [Текст]: підручник / В. В. Журавель, О. В. Поспєлов, Г. П. Рекун, В. Б. Родченко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. - Х.: ХНАМГ, 2011. - 271 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

12. Верховна Рада України. URL: www.rada.gov.ua
13. Урядовий портал. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
14. Ради національної безпеки і оборони України. URL: <http://www.rnbo.gov.ua>